

Stort potentiale for sociale investeringer i arbejdsmiljøet på det specialiserede socialområde

Medarbejdere på det specialiserede socialområde har en markant forhøjet risiko for tab af erhvervsevne, og en del af forklaringen kan findes i et udfordret arbejdsmiljø. En social investering på området kan afhjælpe problemet og skabe store økonomiske og samfundsmæssige gevinster svarende til 255 mio. kr. om året.

1. Et belastet arbejdsmiljø øger risikoen for tab af erhvervsevne

Årsagerne til et belastet arbejdsmiljø på det specialiserede socialområde kan være mange. For det første er det vanskelige sager, medarbejdere arbejder med hver dag, og ofte er indsatserne kortsigtede, hvilket kan medføre faglige frustrationer og en oplevelse af manglende indflydelse på egen hverdag – elementer som analyser fra bl.a. Det Nationale forskningscenter for Arbejdsmiljø viser kan medføre dårligt arbejdsmiljø.

Området er samtidig præget af mange negative historier i pressen, hvilket kan ses som en alvorlig belastningsfaktor. Ikke mindst er området ramt af markante rekrutteringsudfordringer, hvilket gør, at der mange steder mangler fagligt uddannede kolleger. Alt dette giver et belastet arbejdsmiljø, som kræver en ekstraordinær ledelsesindsats. Hertil kommer en række strukturelle udfordringer, hvor man f.eks. ofte har en dårlig sikkerhed ved sygdom.

CENTRALE RESULTATER

- De samfundsmæssige omkostninger på det specialiserede socialområde som følge af tabt erhvervsevne anslås at være knap 1,4 mia. kr.
- En social investering på området estimeres til at kunne nedbringe omkostningerne med 255 mio. kr. om året.
- Videre undersøgelse af virkningerne af forbedret arbejdsmiljø er nødvendig for at kunne kortlægge alle positive økonomiske og sociale effekter – potentialet er stort.

Et belastet arbejdsmiljø kan medføre alt fra stress til kredsløbssygdomme mv. Og det kan igen føre til et varigt tab af erhvervsevne. De samfundsmæssige omkostninger ved tabt erhvervsevne er omfattende, og det må derfor antages, at der omvendt vil være store samfundsmæssige gevinster ved at nedbringe risikoen for tabt arbejdsevne og et forbedret arbejdsmiljø.

Det specialiserede socialområde i Danmark hjælper børn, unge og voksne med psykiske, fysiske og sociale vanskeligheder. Området og udgifterne hertil (55 mia. kr. i 2021) er voksende, så det er vigtigt at sikre gode, bæredygtige rammer for både børn, unge og voksne i sårbare positioner samt medarbejderne. Et vigtigt aspekt af bæredygtige rammer er at sikre et sundt arbejdsmiljø for pædagoger, social- og sundhedsfaglige, sygeplejersker, lærere og socialrådgivere, som udgør

personalet på området, for især at nedbringe risikoen for tab af erhvervsevne.

LOS har for at kunne skitsere de økonomiske gevinster udarbejdet en overordnet analyse af de samfundsmæssige omkostninger ved tab af erhvervsevne. Tallene baseres på opgørelser fra PFA, hvor størstedelen af LOS' medlemmer er organiseret.

2. Tab af erhvervsevne som indikator for arbejdsmiljø

En analyse af socialarbejdere med pension og forsikring i PFA viser, at de har knap tre gange så høj risiko for at blive ramt af tab af erhvervsevne som PFA's Benchmark-beregninger for medarbejdergrupper med tilsvarende sammensætning af alder og køn. Denne betragtning er foruroligende, men den er med al sandsynlighed et udtryk for, at det specialiserede socialområde er præget af hårde vilkår for de mennesker, der har brug for hjælp, såvel som de medarbejdere, som dagligt udfordres fysisk og psykisk.

I faktiske tal oplyser PFA, at de i gennemsnit tilkender skader for nedsat erhvervsevne til 15,29 personer pr. 1.000 forsikrede om året. Det vil sige, at 1,53 % oplever at blive diagnosticeret med fysiske eller psykiske sygdomme, som sætter dem ude af stand til at kunne passe deres arbejde. Varigheden af disse skader spænder bredt – fra få måneder til resten arbejdslivet – med et gennemsnit på 6 år.

Tabel 1. Årsager til nedsat erhvervsevne

Diagnose	Fordeling Socialarbejdere	Fordeling PFA Benchmark
Kredsløbs- og nervesygdomme	8,2 %	13,4 %
Kræft	9,1 %	15,1 %
Bevægeapparat	27,3 %	24,8 %
Andre fysiske sygdomme	6,5 %	10,1 %
Psykiske lidelser – ikke stressrelaterede	15,2 %	10,6 %
Stress	33,1 %	24,9 %
Diverse	0,6 %	1,1 %

Kilde: PFA: Intern skaderapport for LOS – Landsorganisationen for sociale tilbud

Til sammenligning er risikoen for tab af erhvervsevne for funktionærer blot 0,35 %. Der er altså over fire gange så høj risiko for tab af erhvervsevne som ansat på det specialiserede socialområde, som der er hos funktionærer. Forskellen findes naturligvis ikke kun i forskelle i arbejdsmiljø, men det synes rimeligt at antage, at en del af den øgede risiko kan forklares af et udfordret arbejdsmiljø.

Denne antagelse understøttes også af den observerede fordeling af årsagerne til nedsat erhvervsevne. Tabel 1 viser netop denne fordeling sammenholdt med *PFA Benchmark*, som er et udtryk for den forventede fordeling for en virksomhed med samme størrelse og sammensætning af alder og køn. Der er især to iøjefaldende forskelle på den faktiske og forventede fordeling.

For det første ligger diagnoserne kredsløbs- og nervesygdomme, kræft og andre fysiske sygdomme under den forventede fordeling. Disse diagnoser er i vid udstrækning karakteriseret af at være svære at forebygge, og de har ikke umiddelbart en direkte forbindelse til arbejdsliv og -miljø. På den anden side ligger diagnoserne bevægeapparat, psykiske lidelser og stress over den forventede fordeling – diagnoser, som netop bærer præg af at være påvirket af fysisk og psykisk arbejdsmiljø.

Det er vigtigt at have in mente, at fordelingen i sig selv ikke fortæller noget om antallet af tilkendte skader for hver diagnose, men den er et klart udtryk for, at den forhøjede skadesfrekvens på 15 tilkendte skader pr. 1.000 forsikrede om året delvist kan nedbringes med øget fokus på et godt og sundt arbejdsmiljø.

Værd at bemærke er i øvrigt, at forholdet mellem de ikke-arbejdsmiljørelaterede diagnoser internt tilnærmelsesvis ligner det tilsvarende forhold for *PFA Benchmark*. Samme betragtning gør sig gældende for de arbejdsmiljørelaterede diagnoser, om end billedet er en anelse mere utydeligt. Det antages derfor, at de fordelingsmæssige forskelle mellem faktiske observationer og *PFA Benchmark* i høj grad skyldes arbejdsmiljø.

3. Samfundsmæssige omkostninger

Når en ansat oplever tab af erhvervsevne, har det store konsekvenser både for de børn, unge eller voksne i sårbare positioner, man arbejder med, samt for arbejdsgiveren, og der er samtidig betydelige omkostninger for samfundet forbundet hermed. Et forløb for længerevarende tab af erhvervsevne vil typisk involvere en periode på sygedagpenge, ressourceforløb og evt. overgang til førtidspension eller kontanthjælp.

Tabel 2. Samfundsmæssige omkostninger

(enhed: mio. kr.)

Omkostningsområde	Nuværende	Scenarie 1	Scenarie 2
Sygedagpenge	71,9	43,7	64,7
Ressourceforløbsydelse	658,5	231,1	528,8
Tabt arbejdsmarkedsbidrag	118,4	43,7	95,9
Tabt skatteindtjening	503,8	186,0	408,0
Total	1.352,5	504,6	1.097,5
<i>Økonomisk gevinst</i>	--	847,9	255,0

Anm.: Udregninger bygger på de i teksten angivne antagelser. *Nuværende* angiver de samfundsmæssige omkostninger med nuværende skadesrisiko og -varighed, *Scenarie 1* angiver omkostningerne i et scenarie der følger *PFA Benchmark*, og *Scenarie 2* svarer til en situation hvor skadesrisiko og -varighed er nedbragt med 10 %.

Kilde: PFA, Danmarks Statistik, borger.dk, skat.dk samt egne beregninger.

Ud over disse direkte økonomiske udgifter oplever samfundet samtidig indirekte omkostninger i form af manglende skatteindbetalinger fra den ramte medarbejder. Der er derfor stor samfundsmæssig interesse i både at nedbringe det samlede antal skader og i at gøre skadesperioden så kort som muligt. Nedenstående forsøger på baggrund af en række antagelser at kvantificere de samlede samfundsmæssige økonomiske omkostninger. Resultatet er præsenteret i Tabel 2 i kolonnen *Nuværende*.

Social- og Ældreministeriets 'Afrapportering af evalueringen af det specialiserede social-område' (2022) viser, at der i 2020 var omkring 47.000 ansatte i branchen institutionsophold (DB07=87). Benyttes den i skaderapporten angivne skadesfrekvens og gennemsnitlige skadesperiode, skønnes det, at ca. 720 personer årligt oplever tab af erhvervsevne på området, og at disse sammenlagt har en sygdomsperiode på ca. 4.300 år.

Det antages, at hver skaderamt person modtager sygedagpengesatsen på 4.550 kr./uge i 22 uger og derefter starter i ressourceforløb med en månedlig ydelse på 13.815 kr. (som er et simpelt gennemsnit af ressourceforløbsydelsen hhv. med og uden børn) i den resterende sygdomsperiode. Der er her tale om et underkantsskøn, idet en andel af de skaderamte overgår til førtidspension med højere månedlig ydelse.

Data fra Danmarks Statistik angiver, at en gennemsnitlig standardberegnet månedsfortjeneste for en medarbejder på social- og sundhedsområdet er knap 34.000 kr., hvoraf det antages, at 15 % ikke er skattepligtigt (pension mv.). Af den skattepligtige del af månedsfortjenesten betales 8 % i arbejdsmarkedsbidrag og herefter 37 % i skat.

Ovenstående antagelser resulterer i estimerede samfundsmæssige omkostninger på knap 1,4 mia. kr. om året. Bemærk, at udregningen kun er baseret på rene økonomiske overvejelser og ikke inkluderer afledte effekter såsom udgifter til offentlig administration eller generelle kvalitative overvejelser som velfærd og velvære.

4. Social investering

Sociale investeringer har til formål at bidrage til indsatsen, som både løfter velfærden og resulterer i økonomiske gevinster. En investering i arbejdsmiljøet på det specialiserede socialområde med henblik på at nedbringe risikoen for tab af erhvervsevne opfylder begge kriterier. Nedenstående har til formål at belyse potentielle gevinster af indsatsen med forskellige virkninger.

Det er ikke realistisk at anføre, at en social investering kan eliminere risikoen for tab af erhvervsevne, men det er imidlertid sandsynligt, at en social investering kan reducere både antallet af skader og den gennemsnitlige skadesvarighed.

PFA angiver, at benchmark for den totale varighed (dvs. summen af alle skaders varighed) udgør blot 37 % af den observerede totale varighed. For at opnå benchmarket skal både skadesfrekvensen og den gennemsnitlige skadesvarighed nedbringes med 39 %. En ønsket effekt af denne størrelsesorden som resultat af en social investering anses som meget optimistisk, men den er samtidig forbundet med betydelige økonomiske gevinster i omegnen af 850 mio. kr. årligt – præsenteret som *Scenarie 1* i Tabel 2.

De betydelige potentielle samfundsmæssige økonomiske gevinster ved at nedbringe skadesrisiko og -varighed til benchmark illustrerer samtidig, at langt mindre effekter også kan være samfundsmæssigt gavnlige. *Scenarie 2* i Tabel 2 angiver de samfundsmæssige omkostninger, hvis effekten af en social investering er 10 % på skadesrisikoen og 10 % på den gennemsnitlige skadesvarighed. I dette mindre optimistiske scenarie estimeres en samfundsmæssig økonomisk gevinst til 255 mio. kr. om året.

5. Videre undersøgelse

De to beskrevne scenarier er strengt hypotetiske, og udfaldet af en egentlig investering afhænger selvfølgelig af indsatsens karakter og varighed. Ikke desto mindre understreger scenarierne potentialet i en social investering i nedbringelse af risikoen for tab af erhvervsevne. Beregningerne viser desuden, at selv for langt mindre optimistiske effekter vil investeringen være økonomisk rentabel – også for omfattende investeringssummer.

Nærværende analyse danner dermed grobund for videre undersøgelse af mulige kvalitative og kvantitative effekter af en social investering på området. Videre undersøgelse vil i større grad kunne kortlægge direkte og afledte effekter af forbedring af arbejdsmiljø såsom samfundsøkonomiske gevinster, produktivetsforbedringer, velfærd, trivsel og velvære.

UNDERSØGELSENS METODE

Undersøgelsen tager sit udgangspunkt i tal fra PFA Erhvervsevne, som dækker alle rapporterede tilfælde af tabt erhvervsevne for medlemmer i LOS, som har tegnet forsikring hos PFA. Disse tal behandles som en repræsentativ stikprøve af alle ansatte i branchen institutionsophold. Med aktuelle satser for sygedagpenge, ressourceforløbsydelse og skat samt en standardberegnet månedsfortjeneste i social- og sundhedsvæsenet, fra hhv. borger.dk, skat.dk og Danmarks Statistik, foretages en overslagsberegning af de årlige samfundsmæssige omkostninger som følge af tabt erhvervsevne hos ansatte på det specialiserede socialområde.

ANALYSEPAPIR NR. 2 / APRIL 2023 · ARBEJDSMILJØ

Redaktør: Trine Schaldemose tsc@los.dk

Analyse: Marius Heltberg Lassen ml@los.dk

LOS – Landsorganisationen for sociale tilbud · Nørre Voldgade 88, 4. sal · 1358 København K
Tlf: 70 23 34 00 · los@los.dk · www.los.dk

LOS er landsorganisation for ikke-offentlige sociale tilbud. Vores medlemmer arbejder i krydsfeltet af sociale tilbud og specialiserede skoleindsatser for anbragte børn, unge og voksne med en hverdag med bl.a. misbrug, omsorgs-
svigt, gråzoneprostitution, diagnoser og efterværn. LOS' mål er at gøre en positiv forskel for mennesker i sårbare positioner ved at sikre den højeste kvalitet i det sociale arbejde.